



BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANISHDA SUHBAT VA MUNOZARA METODINING ROLI

O'lmasova Nafisabonu Umurovna,
Renessans ta'lim universiteti, 27-23 guruh talabasi
nafisabonuulmasova@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Turdiyeva Mohira Juraqulovna**
p.f.f.d., PhD., dotsent

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17933178>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida nutq madaniyatini rivojlantirishda suhbat va munozara metodlarining ahamiyati ko'rib chiqilgan. Suhbat va munozara metodlari o'quvchilarga o'z fikrlarini ifoda etish, muloqot qilish va boshqalar bilan fikr almashish imkonini beradi. Maqolada ushbu metodlarning dolzarbligi, afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu metodlarni qo'llash jarayonida o'quvchilarning nutq madaniyatini qanday rivojlantirish mumkinligi haqida tavsiyalar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, o'quvchilar, munozara, suhbat, nutq, fikr, vaqt, jamoa, samarali, madaniyat, o'qtuvchi.

Аннотация: В статье рассматривается значение методов беседы и дискуссии в развитии культуры речи учащихся начальной школы. Методы беседы и дискуссии позволяют учащимся выражать своё мнение, общаться и обмениваться идеями с другими. В статье анализируются актуальность, преимущества и недостатки этих методов. Также даются рекомендации по развитию культуры речи учащихся в процессе их использования.

Ключевые слова: Начальное образование, учащиеся, обсуждение, беседа, речь, мысль, время, команда, эффективность, культура, учитель.

Abstract: This article examines the importance of conversation and discussion methods in developing students' speech culture in elementary school. Conversation and discussion methods allow students to express their opinions, communicate, and exchange ideas with others. The article analyzes the relevance, advantages, and disadvantages of these methods. Recommendations for developing students' speech culture through their use are also provided.

Key words: Primary education, students, discussion, conversation, speech, thought, time, team, efficiency, culture, teacher.

Nutq madaniyati – bu insonning fikrlarini, hissiyotlarini va g'oyalarini aniq, ravon va tushunarli tarzda ifoda etish qobiliyatidir. Boshlang'ich ta'lim bosqichida bolalarning nutq madaniyatini rivojlantirish, ularning shaxsiyati va ijtimoiy hayotdagi muvaffaqiyatlari uchun muhim ahamiyatga ega. Suhbat va munozara metodlari bu jarayonda alohida o'rin tutadi, chunki ular o'quvchilarga o'z fikrlarini izchil va aniq ifoda etishga yordam beradi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida nutq madaniyatini rivojlantirish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. O'z fikrini ifoda eta oladigan, muloqot qilishda ishtirok etadigan



o'quvchilar nafaqat yuqori muvaffaqiyatlarga erishadilar, balki ijtimoiy hayotda ham faol ishtirok etadilar. Suhbat va munozara metodlari orqali o'quvchilar o'zaro fikr almashish, turli nuqtai nazarlarni tushunish va baholash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu esa ularning nutq madaniyatini yanada boyitishga yordam beradi.

Suhbat va munozara metodining afzallikl tomonlari:

1. Fikr almashish imkoniyatini rivojlantiradi: Bunda suhbat va munozara metodlari o'quvchilarga bir-birlari bilan fikr almashishga imkon beradi, bu esa ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

2. O'z fikrini ifoda etishga yordam beradi: Bunda o'quvchilar o'z fikrlarini aniq va ravon tarzda ifoda etishga o'rganadilar, bu esa ularning nutq madaniyatini oshiradi.

3. Tushuncha va empatiyasini rivojlantiradi: Bunda o'quvchilar munozaralarda ishtirok etish orqali boshqalarning nuqtai nazarini tushunishga harakat qiladilar, bu esa empatiya qobiliyatini rivojlantiradi.

4. Tanqidiy fikrlashga undaydi: Suhbat va munozara jarayonida o'quvchilar tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar, bu esa ularni muammolarni hal qilishda yordam beradi.

Kamchiliklari:

1. Qaror qabul qilishdagi qiyinchiliklar: Ba'zida munozaralarda ishtirokchilar orasida kelishmovchiliklar yuzaga kelishi mumkin, bu esa muammolarni hal qilishda qiyinchiliklar keltirib chiqaradi.

2. O'z-o'zini ifoda etishda qiyinchilik: Ayrim o'quvchilar nutq madaniyati past bo'lganligi sababli o'z fikrlarini aniq ifoda eta olmaydilar.

3. Vaqtni samarali boshqarishdagi qiyinchiliklar: Suhbat va munozaralar ko'p vaqt talab qilishi mumkin, bu esa dars rejasini buzishi mumkin.

Bu kamchiliklar yechimi tariqasida quyidagilarni tavsiya qilamiz:

• O'qituvchilar munozara jarayonida qatnashayotgan o'quvchilarga aniq qoidalar va yo'nalishlar belgilab berishlari kerak.

• Munozaralar davomida har bir ishtirokchiga o'z fikrini ifoda etish uchun teng imkoniyatlar yaratish lozim.

• O'quvchilarni guruhlariga bo'lish va har bir guruhga muayyan mavzu yoki nuqtai nazar berish orqali qaror qabul qilish jarayonini soddalashtirish mumkin.

• O'qituvchilar o'quvchilarga o'z fikrlarini ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun turli xil mashqlar va faoliyatlar o'tkazishlari kerak.

• O'z fikrini ifoda etish uchun yozma va og'zaki topshiriqlar berish, shuningdek, rolli o'yinlar va dramatik sahnalar orqali o'quvchilarning ishtirokini oshirish mumkin.

• O'qituvchi o'quvchilarga nutqiy tayyorgarlik va muloqot ko'nikmalarini o'rgatish uchun maxsus darslar o'tkazishi kerak.



- O'qituvchilar dars rejasini tuzishda suhbat va munozara jarayonlariga ajratiladigan vaqtni oldindan belgilashlari lozim.
- Darsning maqsadlariga muvofiq ravishda suhbat va munozara jarayonlari qisqa va maqsadli bo'lishi kerak.
- O'quvchilarni vaqtni boshqarishga o'rgatish orqali, masalan, har bir fikr almashinuvi uchun vaqt chegaralarini belgilash orqali samaradorlikni oshirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda boshlang'ich ta'limda nutq madaniyatini rivojlantirishda suhbat va munozara metodlari muhim ahamiyatga ega. Ular o'quvchilarga o'z fikrlarini ifoda etish, boshqalar bilan muloqot qilish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Biroq, ushbu metodlarni qo'llashda ba'zi kamchiliklar ham mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish uchun o'qituvchilar tomonidan ehtiyotkorlik bilan yondashish lozim. Umuman olganda, suhbat va munozara metodlari boshlang'ich ta'lim jarayonida nutq madaniyatini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaeva, N. "Nutq madaniyati va uning ta'limdagi roli". Ta'lim va innovatsiyalar jurnali-2020.
2. Karimov, S. "Suhbat va munozara metodlari: nazariya va amaliyot". O'qituvchi- 2019
3. Tursunova, M. "Boshlang'ich ta'limda nutq madaniyatini rivojlantirish". Ta'lim sohasidagi tadqiqotlar-2021.
4. Rahmonov, A. "O'qitishda interaktiv metodlar". O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi nashri-2022.